

6309 sayılı Maden Kanununun 152 nci maddesinin bu kanunun meriyete girmesinden evvel çimento yapılmasında kullanılan başlıca maddeler için verilmiş olan arama ve işletme ruhsatnamelerine müsteniden yapılmış ve yapılacak işletme hakkı ve imtiyaza tahvil taleplerinin kabulünü de tazammun edip etmediğinin tefsiri hakkında Başvekâlet tezkeresi ve Sanayi Encümeni mazbatası (3/392)

T. C.

Başvekâlet

17 . IV . 1959

Kanunlar ve Kararlar

Tetkik Dairesi

Sayı : 72-60/897

Türkiye Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

6309 sayılı Maden Kanununun 152 nci maddesinin, bu kanunun meriyete girmesinden evvel çimento yapılmasında kullanılan başlıca maddeler için verilmiş olan arama ve işletme ruhsatnamelerine müsteniden yapılmış ve yapılacak işletme hakkı ve imtiyaza tahvil taleplerinin kabulünü de tazammun ettiği şeklinde, tefsiri hakkındaki Sanayi Vekâletinin 6 . IV . 1959 tarihli ve 5/8788 sayılı yazısının sureti ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin ifasına müsaadelerini saygılarımla arz ve rica ederim.

Başvekil Vekili

T. İleri

Sanayi Vekâletinin 6 . IV . 1959 tarihli ve Maden D. Rs. 5/8788 sayılı yazısı suretidir.

Başvekâlet Yüksek Makamına

Çimento yapılmasında kullanılan başlıca maddeler (kil, alçı, kalkır) mahiyetleri itibariyle birer taşocağı maddesidir ve işletilmeleri Taşocakları Nizamnamesine tâbidir. Mülga 4268 sayılı Kanunla bu maddeler çimento yapılmasında kullanılmak şartıyla 23 . VI . 1942 tarihinden itibaren madenler meyanına ithal olunmuştu.

Mezkûr maddeler 11 . III . 1954 tarihinde yürürlüğe konulan 6309 sayılı Maden Kanununun 1 nci maddesine alınmamak suretiyle çimento yapılmasında kullanılmış olsa dahi taşocakları mevzuatı içinde bırakılmıştır.

Ancak bu kanunun yürürlüğe konulmasından önce iktisabedilmiş olan arama ve işletme hakları 152 nci madde ile mahfuz tutulmuştur.

Binaenaleyh eski mevzuata göre verilmiş olan arama ruhsatnamesi ve işletme ruhsatnamesi müsteniden yapılmış ve yapılacak işletme hakkı talepleri ve imtiyaza tahvil taleplerinin kabulü ve eski mevzuatın yürürlüğü zamanında yapılan ihale taleplerinin de yürütülmesi lâzımgeleceği, aksi takdirde mahfuz tutulan arama, işletme ruhsatnameleri ve ihale taleplerinin bir kıymet ve mânası kalmıyacağı tabiidir.

Diğer taraftan Maden Kanununun 152 nci maddesinin Türkiye Büyük Meclisinde müzakeresi sırasında, 3. III. 1954 tarihli ve Elli altıncı İnikada ait 29 ncu cilt zabıt ceridesinde Ekonomi Komisyonunca o zaman ihale edilen 20 çimento fabrikası için alınacak ruhsatnamelerin arama şümülüne girdikten sonra imtiyaza geçebileceği kaydedilmiştir.

Maden Kanununun 152 nci maddesinde «Bu kanunun yürürlüğe konulmasından evvel çimento yapılmasında kullanılan başlıca maddeler için verilmiş olan işletme imtiyazları, işletme ve arama ruhsatnameleri sona erinceye kadar yürürlükte kalır ve bu kanun hükümlerine tâbi tutulur.» denilmektedir.

Bu duruma göre, bahis konusu maddenin yazılış şekline çimento imaline elverişli başlıca maddelere ait arama ruhsatnamesi ve işletme ruhsatnamelerinin meriyetleri müddetince Maden Kanununa tâbi olacağı, mezkûr kanunun 43 ve 68 nci maddelerine göre işletme hakkı ve imtiyaz talebedilemeyeceği gibi bir mâna çıkmaktadır.

Bu itibarla, her hangi bir ihtilâfa meydan verilmemek üzere Teşkilâtı Esasiye Kanununun 26 nci maddesi gereğince (6309 sayılı Maden Kanununun 152 nci) maddesinin, bu kanunun yürürlüğe konulmasından evvel verilmiş olan arama ruhsatnameleri ve işletme ruhsatnamelerine müsteniden yapılmış ve yapılacak işletme hakkı talepleriyle imtiyaza tahvil taleplerinin kabul ve yürütüleceği şeklinde tefsirine ait gerekli muamelenin ifasına müsaadelerini saygılarımla arz ederim.

Sanayi Vekâleti Vekili
S. Ataman

Sanayi Encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Sanayi Encümeni
Esas No. 3/392
Haran No. 15

29 . V . 1959

Yüksek Reisliğe

6309 sayılı Maden Kanununun 152 nci maddesinin tefsirine mütedair Başvekâlet tezkeresi, Hükümet mümessilinin de iştirakiyle encümenimizde tetkik ve müzakere edildi :

Bilindiği üzere yurdumuzda taşocakları maddelerinin işletme ve istismarları usulü taşocakları mevzuatına tâbi bulunmaktadır.

Mahiyetleri itibarıyla doğrudan doğruya bu gruba dâhil bulunmakla beraber aynı zamanda birer çimento hammaddesi teşkil eden (Kil, alçı, kalker...) gibi bâzı maddeler, bir taraftan taşocakları mevzuatına tâbi olmakla beraber, diğer taraftan mülga 4268 sayılı Kanunla 23 . VI . 1942 tarihinde çimento imaline elverişli başlıca maddeler olarak; (Bu maddeler çimento yapılmasında kullanılmak şartıyla) maden telâkki ve kabul edilmiş ve maden meyanına ithal olunmuştu. Ancak, mezkûr maddeler, 11 . III . 1954 tarihinde yürürlüğe konu-

lan 6309 sayılı Maden Kanununun, madenleri gösteren 1 nci maddesinde tadadedilmemek suretiyle maden mevzuatı şümülüne alınmamış, dolayısıyla bu maddeler çimento yapılmasında kullanılsalar dahi eskiden olduğu üzere tekrar ve tamamen taşocakları mevzuatı içinde bırakılmışlardır.

Hal böyle olmakla beraber, 6309 sayılı Maden Kanununun meriyete vaz'ından önce bahis mevzu maddelere; (Çimento yapılmasında kullanılan başlıca maddeler) mütaallik olarak iktisabedilmiş bulunan arama ve işletme hakları, tefsir konusu 152 nci madde ile mahfuz tutulmuş bulunmaktadır. Ancak, bu husus zikri geçen 152 nci maddede, Maden Kanununun yürürlüğe konulmasından evvel çimento yapılmasında kullanılan başlıca maddeler için verilmiş olan işletme imtiyazları ile işletme ve arama ruhsatnamelerinin sona erinceye kadar yürür-

lükte kalacakları ve bu kanun hükümlerine tâbi tutulacakları şeklinde ifade edilmiştir. Madde metninin yazılış tarzının, bu kabîl arama ve işletme ruhsatnamelerinin sadece yürürlükleri müddetince Maden Kanununa tâbi bulunacağı, meriyetleri hitamında hükümden sâkıt olacağı, artık bunlara müsteniden işletme hakkı talep ve istihsal edilemeyeceği şeklinde bir anlayışa yol açtığı ileri sürülmektedir.

Bahis konusu madenin gerek tanzimi maksadı ve gerekse Mecliste yapılan tadili sebebi karşısında bu tarzda bir anlayışa mahal bulunmadığı tezahür eylemektedir. Filhakika Maden Kanununun ihzârı sırasında çimento imaline elverişli başlıca maddelerin mahiyetleri bakımından bu kanunun şumulüne alınmıyarak tamamen taşocakları mevzuatı içinde bırakılmaları kararlaştırıldığı, ancak o zaman elde mezkûr maddelere mütaallik olarak yalnız imtiyazlar mevcudolduğu ve bunlardan başkaca arama hakkı veya işletme talebi bulunmadığı nazara alınarak 152 nci maddenin sadece imtiyazlara ait müktesep hakların mahfuziyetini temin ve irade edecek şekilde hazırlandığı ve alâkalı encümenlerden de bu şekilde geçtiği görülmektedir. Maden kanunu lâyhasının Umumi Heyetçe müzakeresine başlanmasına takaddüm eden devrede yurdun muhtelif bölgelerinde 20 kadar çimento fabrikası tesisi mevzuunun ele alındığı, bunlarla ilgili olarak bahis konusu maddeler için arama ruhsatnameleri talep ve ita olduğu anlaşılmıştır. Lâyihanın Umumi Heyet tarafından müzakeresi sırasında encümençe vâkı talep üzerine bu husus nazarı dikkate alınarak mevcut imtiyazların mahfuziyetine mütaallik 152 nci madde metnine mezkûr (Arama ve işletme ruhsatnameleri) nin de ithal ve ilâvesi müttefikan kabul edilmiş ve konuşmalar arasında bu kabîl ruhsatnamelere müsteniden imtiyaz talep ve ita edilebileceği ayrıca tasrih ve teyidolunmuştur.

Diğer taraftan maden mevzuatına göre maden arama ruhsatnamesi istihsali, muayyen sahalarda mevcudiyeti sezilen gayrimenkûf maden tezahürlerinin aranması, meydana çıkarılan yataklar için arayıcısı tarafından ihale muamelesine teşebbüs olunması ve bunlar üzerinde işletme hakkı tesis edilmesi maksadına mâtuf olduğu malûmdur. Aksi takdirde yani münhasıran arama ruhsatnamesi alındıktan ve aramalar yapıldıktan sonra, o ruhsatnamenin meriyeti hitamında hükümden düşürülmesi ve meydana çıkarılan tezahür üzerinde müteşebbisine her hangi bir hak tanınması takdirinde, bu sahada mesbuk emek ve külfetler boşa gidecektir. Böyle bir halin bir kıymet ve mânası bulunmadığı gibi mer'î kanunlarla derpiş edilen hükümlerle de asla kabîl telif olamayacağı bedihidir.

Bu sebeplerle, 6309 sayılı Maden Kanununun yürürlüğe konulmasından önce çimento yapımında kullanılan başlıca maddeler için istihsal edilmiş olan arama ve işletme ruhsatnamelerine müsteniden yapılmış veya yapılacak olan işletme hakkı talepleriyle imtiyaza tahvil taleplerinin kabul edilmeleri ve yürütülmeleri lâzımgeldiği, bu hususun maden mevzuatının ruh ve maksadına, bahis konusu 152 nci madde üzerinde yapılan tadil, tavzih ve ilâvelerle takibedilen gayeye, adalet ve müktesep hak esaslarına tamamen tevafuk eylediği aşîkâr olduğu, mezkûr madde hükmünün başka türlü tefsirine mahal bulunmadığı neticesine varılmıştır.

Havalesi gereğince Umumi Heyetin tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

| | | |
|-----------------------|-------------------|-------------------|
| Sanayi Encümeni Reisi | Mazbata Muharriri | |
| Zonguldak | Zonguldak | |
| S. Başol | C. Z. Aysan | |
| Afyon K. | Bolu | Diyarbakır |
| O. Uygun | K. Kocaeli | H. Z. Tiğrel |
| | | İmzada bulunamadı |
| Giresun | İstanbul | Kayseri |
| T. İnanc | İ. Altabev | Ö. Başoğmez |